

אוצרות קאמארנא

יו"ר ע"י מכון 'אוצרות קאמארנא' שע"י מרכז מוסדות קאמארנא • בנשיאות כ"ק מרן אדמו"ר שליט"א • בית שמש

פנינים על סדר הפרשה
מתוך אוצר ספרי רבותינו

אבני אוצר

ויעתר יצחק לה' לנכח אשתו כי עקרה הוא וגו' (בה, בא).
רצה לומר, שזה ידוע מהבעש"ט זלה"ה שבכל התפלות שאדם צריך להתפלל על איזה ענין, צריך הוא מקודם להתפלל עבור השכינה הקדושה, כי מסתמא בלי ספק זה החסרון שחסר לו צריך הוא לתקן למעלה, לזה בתחלת כל צריך הוא לבקש שיתקן כל החסרון והפגם הנוגע בכיכול ממנו להשכינה הקדושה, ואח"כ יתפלל עבור בקשתו.

וכן עשה יצחק אבינו ע"ה כשראה שאין לו בנים והוא עקר והיא עקרה, וחשב שמסתמא החסרון הזה נמצא ג"כ למעלה בשורשו, והוא במה שאינו נמצא עוד איזה אדם בעולם שיגרום ע"י תפלתו איזה יחודים קדושים למעלה, כנודע שבחינה זו תלוי דייקא רק ע"י תפלת ומצות ומעשים טובים של ישראל הדריים למטה בעולם הזה. לזה התחיל יצחק אבינו להתפלל שע"י תפלתו יגרום למעלה יחוד קוב"ה ושכינתיה. לזה אמר ויעתר יצחק הרבה והפציר בתפלה לה' לנכח אשתו היינו שהיה מתפלל שיהיה השם הוי"ה ב"ה שהוא בחינת ז"א קוב"ה, לנכח אשתו רחל מלכות שמים, שיהיה היחוד פנים בפנים כביכול. והוא משום כי עקרה היא השכינה, שאין מי שיעלה תפלתו למעלה לגרום יחוד זה, וזה שאמר אח"כ ויעתר לו הוי"ה שקיבל תפלתו וגרם יחוד קב"ה ושכינתיה, אז ממילא ויתרה רבקה אשתו למטה. והבן כי בדריים אלו הם אמת ויציב ונכון.

(בן ביתי)

וישב יצחק בגרר (בו, ו).

ואמר מרן אור שבעת הימים אור ענינו רבינו הקדוש הריב"ש טוב, על מה שאמרו חז"ל (מס' אבות פ"ה מ"ט) עין טובה רוח נמוכה ונפש שפלה שם שטן ופועל כל טוב, תלמידיו של אברהם ראש עולם התיקון, בהבראם, עין רעה רוח גבוהה נפש רחבה תלמידיו של בלעם ראש עולם החורבן והשירה, ואמר מרן הקדוש כי זה בא להורות שלא תטעה כשתראה אחד יושב בין הכיירים בבגדים בלואים ואוכל לחם במלח, ובפרט כשיושב בתענית והולך בטלית ותפילין כל היום, וכיוצא, תסבור שזה יש לו כל המדות טובות, אמת שיכול להיות שכן הוא, אבל יכול להיות שהוא רשע גמור, שכל אלה לרמות את הבריות.

וכן כשתראה אחד מתנהג בהרחבה בלבושי מלכות וכיוצא, תאמר שזה הוא רוח גבוהה ונפש רחבה של בלעם, אמת שיכול להיות שהוא כך, אבל יוכל להיות להיפך שהדייקים מהפכים כל מדות רעות אל הקדושה, ויש לו עין רעה על עצמו, שבלבו אין חוטא בעולם כמותו, ואני ערום מן המצוות ומן התורה והיחוד, ומקיים ויגבה לבו בדרכי ה', ואתהלכה ברחבה, ומקרא מלא וישב יצחק בגרר, עשה יישוב מעולם התיקון ותיקן את ר'עה ג'בוהה ר'חבה, ולזה אמר התנא אני מסרתי לך סימנים בין טוב לרע אבל אתה לא תדע מי הם ולא תכיר בסימנים הללו, אלא בוחן לבות הוא יודע ולא אתה, וההפך ביניהם איננו בחוש המחוש, אלא לפני בורא עולם גלוי מי הצדיק שירש ונחל עולם הבא, ומי היושב והולך בטלית ותפילין כל היום וכדומה רוח נמוכה ונפש שפלה ואף על פי כן יורש גיהנם, וכל זה גלוי לה' יתברך ולא לך, ודברי פי חכם חן.

(זהוה חי ח"ד דף קכ"ט ע"ב)

אוצר החיים

אוצרות הזמנים במשנת רבנו"ק
מבוארים בשפה השוה לכל נפש

ירדו הגבורות תחלה ולא נמתקו ע"י החסדים ומזה נעשה רשע ערום שמקדים יצר הרע לפני יצ"ט י"ג שנים, וכיון שנתפשטו הגבורות בתחלה ואין שם עדיין התפשטות החסדים החיצונים נאחזין בהם.

והנה כשחטא אדם במוח דעת מוח הכולל חו"ג אותה קליפה דגה נתאחזה בהם ולקחה וגנבה אותן האורות, ואז קליפות גגה נעשה עץ הדעת טוב ורע, לפי שהחסדים לעולם נשארין טוב והם מלאכים קדושים ממש ממונים על צבא השמים, אך בודאי שיש בהם רע כל שהוא, לא מפאת עצמן, כי הם קדושים, אך התפשטות הגבורות כשנאחז בהם הרע חזרו להיות שדים, 'שד' מ'שד' וחסר בהם נקודת יוד, וכל תוקף השמרים והקליפות נדבקו בהם והם רובם רע ומיעוט טוב ונקרא קליפות גגה עץ הדעת טוב ורע, 'חסדים וגבורות'.

וכשהאדם נולד הנה אותה הנפש שלו צריכה לברר אותן הניצוצין המגיעים לחלקו שנפלו ממנו ע"י חטא אדה"ר בקליפות גגה אשר זה כונת לידת אדם בעוה"ז וע"י המצות מברר אותן חלקים שנפגמו ונפלו לשם, והענין, כי אב מלמעלה כי כפי הזכיות והמצות האיש והאשה ימישו נפש אל הולד והוא המתייחס אל אותן המצות שעשו אז, וגם אפשר שיהיה דומה אל שורש נשמתו, וגם אביו ואמו גרמו במעשיהן לברר קצת ניצוצין מן קליפות גגה שנעשה לבוש אל הנפש ההוא זך, וכשנולד כנס בו יצה"ר גבורות של עץ הדעת שהם רוב רע וכל הרע והקליפה אינה נאחז אלא בגבורות ולכן הוא שד, ובדעת דיניקה כולם יש בהם אחיות החיצונים, אף החסדים הם יצה"ר וקליפות גגה מדעתה ומרצונה עושה מלבושין לנפש כדי לצוד את הנפש לחלקה בסוד כתנה עור, והלבוש הנעשה לנפש מצד הגבורות אשר בקליפות גגה הם מלאים רע וקליפות וסיגים.

אך בבא היצר טוב שהוא לבוש החסדים תיכף נקרא טוב כי כבר נתרקו מן הרע ואין הרע שולט בהם כלל, והם כדוגמת איש ואשה, שהחסדים ממתקין הגבורות, כן יצ"ט אחר הכנסו ממתק את היצר הרע ויכול לאחזרה ליה משד למלאך והנשמות קדושות שכבר נטהו נעשה להם לבושים מכתנת אור ושניהם נקראים מלאכים קדושים, כי הגבורות נעשו שד, ובהסיר הרע מהם חזר למלאך טוב והיצר הרע נעשה טוב גמור יצר טוב מסייע הרבה לעבודת השם יתברך בהפוך כל מדות רעות אהבת רעות לאהבה בתענוגים להתענג על ה"ה

הוא בשמים הוא בעת שיש לו מוחין והרחבות הדעת לא יאמין לעצמו, ולא מעבר לים כשנופל למטה במחשבות לא זכות ר"ל, כי קרוב אליך הדבר מאד בזמן ש'בפך ובלבבך לעשותו' דייקא ולא לשום דבר חיצוני חלילה אכ"י, כי כשנכנסין מוחין דאבא [-בחינת ביטול] אין, בטל ומבוטל כחרס הנשבר, שפל ונבזה מכל בריה שבעולם, ממש בלב אמת, אז אין שום יצר ומחשבה זרה יכולה לשלוט עליו. אך בהיות מוחין דאמא [-בחינת הרגשה] עדיין נצטוה אז ז'מעץ הדעת טוב ורע לא תאכל ממנו' שלא ישלוט בו היצר הרע ויגרום פירוד גדול בין היצרים.

כי באמת צורך בשניהם לעבודת הש"י וצריכין להיות כולוץ ביחד ובשורש אחד אכ"י, ועל ידי חטא אדה"ר

ענין יעקב ועשו' נתפרש בספה"ק זוהר חי (זה"ק בראשית ח.) על שני היצרים באדם, היצר הטוב [בחינת חסדים, ביטול] והיצר הרע [בחינת גבורות, הרגשה], אשר שניהם נצרכים לו לעבודת הבורא ית', כי הם בחינת 'חסדים וגבורות' שבדעת, עד שגם היצה"ר הנקרא שד נהפך מלאך קדוש המסייע להתענג על ה'.

וזה לשון רבינו הקדוש: ונבאר עתה שורש ענין יצ"ט ויצה"ר, כי נראה מדברי חז"ל כי הם השומרים את האדם ומייצעים אותו לטובה, ובמקום אחר נראה כי יצ"ט מלאך ויצה"ר שד. אך דע, כי עץ הדעת כולל 'חסדים וגבורות', כי שורשו מן הדעת הכולל חסדים וגבורות, אשר בקדושה

שניהם טובים, ויצר של הגבורות קדוש וגדול יותר מן החסדים, אבל הדעת בשורשו קדוש, אבל כשמתפשט הדעת מן החוזה ולמטה יכולין החיצונים לינק משם, ובכל קו אמצעי מכריע הוא עץ הדעת בין באצילות שהוא כולו טוב ובין בבי"ע עץ הדעת טוב ורע, כי יש בו טוב מה שיונק מן הקדושה, ויש בו רע מה שיוציא ומאיר לחוץ ויונקים ממנו החיצונים כו'.

כי אדם יוכל להיות עובד הש"י בתענית ופרישות ובטהרה ולומד כל היום בתפילין ומתפלל בדביקות ואהבה ואור וחיות אעפ"כ אל יאמין לעצמו כלל כי כשמבחינין עבודתו למעלה אזי אפשר שלא ישאר לו כלום, כי בהעלם ענינו כוננתו להיות רב ורבי ורבן, ובקל יוכל לידחות כמו שאמר מרן הריב"ש טוב: דא שווער איך איך [-כאן אני נשבע לכם] שיש איש בעולם ששומע תורה מפי הקב"ה ושכינתיה, לא מפי מלאך ולא מפי שרף, ואינו מאמין בעצמו שלא ידחה מאת הקב"ה ח"ו, כי בקל יוכל לדחות מאת הקב"ה לנוקבא דתהומא רבא ר"ל.

וזהו לא בשמים הוא בעת שיש לו מוחין והרחבות הדעת לא יאמין לעצמו, ולא מעבר לים כשנופל למטה במחשבות לא זכות ר"ל, כי קרוב אליך הדבר מאד בזמן ש'בפך ובלבבך לעשותו' דייקא ולא לשום דבר חיצוני חלילה אכ"י, כי כשנכנסין מוחין דאבא [-בחינת ביטול] אין, בטל ומבוטל כחרס הנשבר, שפל ונבזה מכל בריה שבעולם, ממש בלב אמת, אז אין שום יצר ומחשבה זרה יכולה לשלוט עליו. אך בהיות מוחין דאמא [-בחינת הרגשה] עדיין נצטוה אז ז'מעץ הדעת טוב ורע לא תאכל ממנו' שלא ישלוט בו היצר הרע ויגרום פירוד גדול בין היצרים.

כי באמת צורך בשניהם לעבודת הש"י וצריכין להיות כולוץ ביחד ובשורש אחד אכ"י, ועל ידי חטא אדה"ר

אמירת פסוקי ברוך ה' לעולם אמן ואמן [א]

חייב לומר אלו הפסוקים ברוך ה' לעולם אמן ואמן וכו', ויש באמירה זאת כמה רזין נפלאין. ומרן אור המאיר לארץ ולדרים אור שבעת הימים אור צה רבינו הקדוש רבי ישראל בן אליעזר בעש"ט אמר לפסוקים אלו אפילו במוצאי שבת, וכך נהג אחריו תלמידו הקדוש רבי מיכל מולאמשוב.

(שולחן הטהור סי' רלו ס"א)

כולי עלמא לתפילת ערבית חובה וכו', ואף על פי שמפסיקין בהשכיבנו ובפסוקין כגאולה אריכתא דמאי" עכ"ל (וכן כתב האבודרהם בשם הראב"ד).

אמירת פסוקי בילא"ו כפסוקי שמירה על מיטתו

ביאור נוסף בסדר השתלשלות אמירת פסוקי בילא"ו והקדשי שלאחריהם מצינו בסדור רב עמרם גאון (סדר תפילת שבת סימן ד), המביא מאגירתו של רב נטרונאי גאון שכתב בזה"ל "אמרינן בגמרא בפרק תפלת השחר עד חצות (מס' ברכות דף כז ע"ב) אמר רב יהודה אמר שמואל תפלת ערבית רבן גמליאל אומר חובה ורבי יהושע אומר רשות, והלכה כדברי האומר חובה, ורב אמר הלכה כדברי האומר רשות וכו', וכיון **להלכתא כוותיה דרב דאמר רשות אתו רבנן בתראי ותקיננו בתר 'שומר עמו ישראל' למימר פסוקי דאית בהו שבחות ושמירות**" עכ"ל.

שוב מצאנו שרב עמרם גאון כתב במקום אחר בסדורו (סימן צב סדר תפילת ערבית) בזה"ל "דתקיננו רבנן בתראי למימר **פסוקיה דשבחיה דקודשא בריך הוא, ופסוקי דרחמי, ולמחתם נמי 'המולך בכבודו בתפילת ערבית'**" עכ"ל.

וביאור הדבר איתא בספר הבתים לחד מקמאי הלא הוא רבינו דוד מאישיטילא אשר בפרובינציא היא צרפת [בן דורם של הרא"ה והרשב"א] שכתב (הלי' תפילה שער ראשון סי' ד) בזה"ל "יש מן הגדולים שכתב מה שנהגו לומר בילא"ו אחר השכיבנו, ברכה זו תקנוה הגאונים מפני שיש בה פסוקים של שבת ושמירה, וסמכו דבר זה למה שאמרו חכמים (מס' ברכות דף ע"א) **'אף תלמיד חכם צריך לומר פסוק אחד של רחמים כגון (תהילים לא, ו) 'בידך אפקיד רוחי', ותקנו לאמרם בבית הכנסת של שמירה, שמה שכתב ולא יאמר פסוקים של רחמים או של שמירה על מיטתו, ואף על פי שהוא הפסק בין גאולה לתפילה, מפני שתפילת ערבית רשות לא חששו בזה**" עכ"ל.

וכן כתב רבינו חייא מברצלונה [תלמיד הרשב"א] בספר השולחן (הלכות תפילה שער ראשון) וזה לשונו "ובסדר רב עמרם גאון ז"ל כתב מדקיימא לן כרב דאמר תפילת ערבית רשות אתו בתראי ותקיננו בתר 'שומר את עמו ישראל' פסוקים שיש בהם תושבחות ושמירות מן המזיקין" עכ"ל.

אמירת בילא"ו כדי להמתין על המאחרים

טעם רביעי ליסוד תקנת אמירת פסוקי בילא"ו מצינו בדברי התוס' (מס' ברכות דף ד ע"ב) שכתבו בזה"ל "ואנו שאומרינן יראו עינינו ופסוקים אחרים אחר השכיבנו, נראה הואיל ותקיננו להו רבנן הוי כגאולה אריכתא, ותקיננו לומר זה שבתוך כך יתפלל חבירו גם הוא, ולא ילך מבית הכנסת עד שיגמור כל אחד תפילתו, וגם יש באותם פסוקים י"ח אזכרות כנגד י"ח ברכות תפילה עשרה, ואגב שתקיננו לומר אותם פסוקים תקנו לומר חתימה של יראו עינינו" עכ"ל הנוגע לענייננו.

והיינו שדעת התוס' היא שמעולם לא נמנעו הציבור או יחידים מתפילת ערבית, ופסוקי בילא"ו אינם כלל השלמה לתפלת שמו"ע, אלא שיסוד תקנה זו היא כדי שהמאחרים לתפלת ערבית לא ישארו לבדם בבית הכנסת [היינו בבתי כנסיות שלהם שהיו בשדות], ולכן יאמרו הציבור פסוקים בילא"ו ובתוך כך יתפללו המאחרים [וידלגו על אמירת פסוקים אלו], ועל ידי כך יגמרו כולם את תפלתם בשוה.

נהג מנהג ישראל שבתפילת ערבית לאחר ברכת השכיבנו אומרים פסוקים המתחילים בפסוק 'ברוך ה' לעולם אמן ואמן' (-בילא"ו) ומסיימים 'יראו עינינו וכו' בא"י המלך בכבודו תמיד ימלוך עלינו לעולם ועד ועל כל מעשיו, אומרים חצי קדיש, ומתפללים תפילת שמו"ע, ומקור תקנה זו מימי רבנן סבוראי (מגילה כג. תדו"ה כיון).

ומצאנו בספרי הראשונים כמה טעמים לתקנה זו.

הציבור לא התפללו כלל תפילת ערבית

יש שכתבו שהציבור היו מבטלים לגמרי תפילת ערבית מפני שתפילת ערבית רשות, ולא במקום תפילת שמו"ע היו אומרים פסוקי בילא"ו וקדיש, ובה היתה מסתיימת תפילת ערבית, וכפי שכתבו תלמידי רבינו יונה (מס' ברכות דף ב ע"ב מדפי הרי"ף) "מורי רבינו יונה נתן טעם למנהג שנהגו כל העולם לאומרים **שבתחילה שהיתה תפלת ערבית רשות היו אומרים אלו הפסוקים**, שיש בהם שמונה עשרה הזכרות כנגד שמונה עשרה ברכות, וחזתמין עליהם, **ואומרים קדיש ויוצאים**" עכ"ל (וכן כתב בספר הרוקח סימן שכו).

ויש שהוסיפו ונתנו טעם לביטול תפילת ערבית, שזהו משום שבימים הראשונים היו בתי הכנסיות בשדות, והיו העם יראים להתאחר שם לבילות עד אחר גמר כל תפילת שמו"ע, וכפי שכתב הרא"ש (ברכות פרק א סימן ה) "ומנהג זה נהגו אותו ההמון, לפי **במימהם הראשונים היו בתי כנסיות שלהם בשדות, והיו יראים להתעכב שם עד אחר תפלת ערבית, ותקיננו לומר פסוקים אלו**, שיש בהם שמונה עשרה הזכרות כנגד י"ח ברכות של שמונה עשרה, **ותקיננו אחרי כן ברכת יראו עינינו וקדיש**" עכ"ל (וכן כתב בחידושי הרא"ה ברכות דף ד ע"ב ובסמ"ג עשין סימן ט).

טעם נוסף לאמירת פסוקי בילא"ו במקום שמו"ע דערבית כתב בשו"ת הרשב"א (ח"א סימן יד) "ברכת המולך אינה מכלל הברכות של קריית שמע, דשתיים לאחריה אמרו ולא שלש, **אלא אותה ברכה יש בה שמונה עשרה הזכרות, ונתקנה בימי השמד, שגזרו שלא להתפלל, ועמדו ותקיננו אותה ברכה** שיש בה שמונה עשרה [הזכרות כנגד שמונה עשרה] ברכות שבתפילה, ואף על פי שבטלה גזירה נשארה אותה ברכה ביד הדורות" עכ"ל (וכן כתב רבינו אשר מלוניל בספר המנהגות, והובאו דבריו בספר האבודרהם).

מי שרוצה ילך אחר פסוקי בילא"ו לפי שתפילת ערבית רשות

אכן דעת רש"י שתפילת שמו"ע דערבית לא נתבטלה מעולם לגמרי, ועל כל פנים חלק מן הציבור היו מתפללין תפילת שמונה עשרה דערבית כתיקונה, אלא לפי שתפילת ערבית רשות היו מקילים שמי שרוצה יכול לומר רק פסוקי בילא"ו במקום תפילת שמו"ע, וזה לשון שבלי הלקט (סימן נב) "מצאתי בשם רבינו שלמה זצ"ל, מה שאמרו רבותינו **תפילת ערבית רשות** דוקא בתפילה לבדה קאמר, ולא בקריאת שמע, דקריאת שמע בברכותיה חובה היא מדאורייתא, כדכתיב (דברים ו, ז) **'בשכבך ובקומך', ועל זה הטעם הוסיפו ראשי ישיבת שבבבל לומר הפסוקים בילא"ו**, וחזתמין 'ברוך אתה ה' מלך אל חי לעד וקיים לנצח', להודיע שהוא רשות ואינו צריך לסמוך גאולה לתפילה, **וקבעו כנגד התפילה הפסוקין האלה עם החתימה**, שיש בהם י"ח אזכרות כנגד י"ח ברכות, ושלחום לאנשי ארץ ישראל וקבעום, **ולכך אומר קדיש כלומר זו היא השלמת תפילה והרוצה ליפטר נפטר והולך לו**, והאידיא שוויה

הבאים לצדיק בלא ביטול ובלא הכנעה הם נשוכים כמו נחשים

אחיי וריעי, צריך לבקש תמיד מבעל הרחמים שיהיה ניצול מאיזה פניה דקה מן הדקה, כי כל מחשבה זרה או פניה הוא קומה שלימה, ומזה נברא ונתהוה איהו רשע, המצער אותו ומדבר עליו סרה. **ובאמת כשהצדיק עובד השם בין צדיקים וחסידים יראי השם, שמחשבתם קשורה בבורא יתברך, ומאמינים בצדיק ומקושרים בו באהבה, אינו מתיירא מכל זה**, כי אין שום פחד החיצוני, אדרבה הם מוסיפים בו אהבה ודביקות, והוא ממשיך עליהם כל טוב, ונעשה למעלה יחוד עצום באסיפות יריאים בלב אמת אצל הצדיק.

ואמר הרב הקדוש מוה"ר מנחם מרומנאב, 'כשיתאספו לנו מאה אנשים, או לכל היותר שני מאות, אזי החצי נשלח מן השמים וחצי נשלח הבעל דבר. והסימן, שמרגיש הצדיק שנשלח לו איזה פניה דקה, אזי בודאי יש אצלו מצד השני'. ואמר, שכנגד מאה יש בכחו לעמוד, וכשיש יותר אין בכחו להינצל, והשם יתברך עוזר דלים. ועל כל פנים, אם עומדין באהבה לצדיק, אפילו שהם רשעים גמורים, אין מבבלים במחשבה של הצדיק. **אבל אתם הבאים לצדיק בלא ביטול ובלא הכנעה, הם נושכים כמו נחשים** שאין להם לחש (ירמיה ח, יז), וכל מחשבה הוא קומה שלימה.

והיה מעשה אצל הקדוש מרומנאב, שבאו אצלו שני חסידים מאנשים של הרב הקדוש [רבי הירש לייב] מאליקו, ובליל שבת היו מהרהיץ שזה אינו מתפלל בכות כמו מורינו ורבינו, המחשבה זאת נשכו לצדיק כמו נחש, ואחר התפלה אמר למשרתו הידיד האהוב הצדיק מוה"ר צבי [מרימנוב] זצ"ל, שיאמר להנהו תרי חסידים, שלא יתראו עוד בבית המדרש, וילכו לאכסניא שלהם. וביום ראשון באו בבכיה מאי זה, שהם עצמם לא ידעו הסיבה, עד שאמר להם מחשבתם הרעה, ולא יצאו נקי, שנשלח עליהם שחין מצרים שלא יכלו להירפא.

ולכן יזהרו החסידים מאד מאד כשיבואו לצדיק, שלא יהרהרו אחריי לא דבר קטן וגדול וטוב להם, כי הצדיק מרגיש שיכף והוא משליך אותם לשאלו לחתימתו, ודי בזה. (נתיב מצותיך נתיב היחוד שבלי ו את טו)

כשבאין ערב רב לצדיק להתפלל עליהם בלא התקשרות הצדיק מגיס דעתו

בגמרא (מס' תענית דף ח ע"ב) 'אם השמים נעצרין ילך אצל חסיד שבורדו ויתפלל, ואם לחש ונענה והגיס דעתו, מביא אף לעולם'. והקשה מורי, אם הוא חטא והגיס דעתו, העולם מה חטאו להביא אף לעולם.

וביאר, כי מן הראוי, שמי שאמר לשמן וידליק יאמר לחומץ וידליק, כרבי חנינא בן דוסא וחביריו (מס' תענית דף כ ע"א), ואם היו כל העולם נוהגין בחסידות וצדקות, לא היה פלא על אחד שיאמר לחומץ וידליק, וכך היה, כי כולם יכולים לומר כך באמונה שלימה. מה שאין כן [כ] שבני עולם הולכים בשרירות לבם הרע, ואינם יודעים מן אמונה שלימה, אז אינו עולה להם זה כי אם ליחיד בדורו, שאם נענה בתפלה או אומר שום דבר רוח הקדוש, הוא נפלא בעיניהם.

ואם היו באמת קשורים אל הצדיק באהבה עזה, אף אם יתכנסו כל באי העולם אל הצדיק אמת, והוא יעשה להם פעולות נפלאות, לא יגיס דעתו חלילה, כי היו בורחין כל הסיטרין בישינ מפני יחוד צדיק עם דורו. אבל כשבאין ערב רב קשה עמך, ומתכנסין להצדיק להתפלל עליהם, ולא בהתקשרות ויחוד אמת בלב אחד, אזי מגיס דעתו, והוא בסבת בני דורו, לכך מביא עליהם אף, אבל באסיפות אצל הצדיק באהבה ובביטול והכנעה, נשפע כל טוב לעולם, שמעתי.

(לקט אמרי פנינים אות כז)

אות ו

האבות הקדושים הוציאו את התורה מתוך העפר והגשמיות

ו. וכל הבארות אשר חפרו עבדי אביו וגו'. זה סוד כל הבארות שחפרו האבות למצוא מים, שהוא התורה הנקראת 'מים', וחיפוש התורה היא בתוך בחינות עפר, היינו במדרגות הפחותות, וכמו שאמר הבעל שם טוב זלה"ה נשמתו בנזוי מרומים על הפסוק 'וכל הבארות אשר חפרו עבדי אביו בימי אברהם אביו סתמום פלשתים וימלאום עפר', שהוא כמו שכתבתי, שהאבות חפרו למטה והיינו שכל אחד מן האבות עשה התגלות התורה מיסוד העפר הרומו על המידות הפחותות שהאדם נולד עמהם מתולדתו, וכן משאר מדרגות התחתונים, על ידי תיקון מדתו של כל אחד ואחד, למצוא שם את התורה שהיא מים, בחינת באר מים חיים, שלא יכסה מכסה יסוד העפר על המים, ולא יתגבר הכח המתאוה על כח המשכיל.

ואחר הסתלקות אברהם נסתמו התגלות ההם, על ידי יסוד העפר, ששב לכסות על בחינת המים, והסתימה היתה על ידי פלשתים שהם הקליפות שחזרו וגברו. ויצחק שב וחפרן כמו שכתוב 'וישב יצחק ויחפור את בארות המים אשר חפרו' וגו'. כי זה הוא גם כן התגלות התורה שבמעשים דאברהם ויצחק, ששם גניזת התורה גם היום, מה שתיקנו ועשו התורה ההוא שבפרטות, וכל זה היה לדורות הבאים לתקנם, שאלולא האבות לא היה אפשר להשיג שום השגה ולהתקרב לה' יתברך וכו' ונמצא שמעשי האבות היא היא התורה שלפנינו, ובפרט בהתעסקותם בבירור וזיכוך העפר והגשמיות שמשם נתגלתה ה'תורה' דהיינו ההוראה למעשה איך להתדבק בהש"ת:

(מאור עינים פרשת ויצא)

אות ז

ההבדל בין פחד ליראה

ז. ויחפור באר אחרת ולא רבו עליה ויקרא שמה רחובות ויאמר כי עתה הרחיב ה' לנו ופרינו בארץ וגו' (בראשית כו, כב). שמעתי ממורי 'ויחפור באר אחרת' יראה פנימיות נקרא רחובות, כי אין שם פחד הקליפות לצמצם עצמו מפניהם בצער וקטנות ויסורי שלא יינקו מן הקדושה, אלא אדרבה 'כי עתה הרחיב ה' לנו' בפנימיות היראה הנקרא 'רחובות', ואז, כאשר יש לו יראה פנימית ותמידית בנוכחות האלוהית, מתקיים 'ופרינו בארץ' לעשות פירות, להשיב רבים מעוון, ולהיות רב ורבי, להעלות נפשות ולעשות אותם. אבל אם אין לו יראה בפנימיות, והוא רב ורבי, הוא מקליפת נוגה. כך שמעתי: (לקט אמרי פנינים דף ר"ט ע"ב)

יש הבדל בין 'פחד' ל'יראה', כי ה'פחד' מצמית את האדם ומצמצם ונועל את המוחין וחושיו משתתקים, אבל ה'יראה' פירושה 'התפעלות' שמרחיבה דעתו של

אדם כאשר מצייר לעצמו שעומד בפני הקב"ה שהוא 'אין סוף' ומתמלא ביטול ויראה וזה מרחיב את חדרי הלב בדביקות האלוהית וכן מצינו בדברי חז"ל (סוטה כ): 'פחדא צמית, ביעתותא מרפיא'.

ויעויין בקונטרס ההתפעלות לאדמו"ר האמצעי מליובאוויטש זי"ע, שם שולל דרגות מרובות מאוד של התפעלות ויראה, ומעלה את האדם לדרגות עצומות של התפעלות ויראה באופן שאינו מורגש על ידי הלב אלא על ידי המוח, להיפך מספריו של רבי אהרן מסטראשעלע שנותן מקום להתפעלות מורגשת הלב.

והכלל בזה, שאם יש דרגה של התפעלות שאינה מובנת אצל האדם הפשוט וקשה לו להשיג אותה, חסר כאן ב'אמת' של הדבר, והיינו שאיננה דרגה מושלמת לחלוטין, כי הבורא ית' רוצה "ממלכת כהנים וגוי קדוש" והיינו שכל יהודי פשוט יוכל להשיג אלוהות בדרגה דלילה, באופן שהיראה האלוהית תורגש באופן טבעי על ידי כל אחד, ואין להפריך את הדרגות הללו גם שאינם באים ע"י התבוננות מעמיקה. כי הקב"ה אינו רחוק כ"כ עד שרק אחד מאלף יכול להתקרב אליו ולא מסתבר שהדביקות שייכת רק ליחידים בעם שמכירים את האמת. אלא שיש מוח עמוק מאוד שאינו יכול להתפעל אלא מדברים רחוקים שיש בהם הפלאה עצומה שיכולים לעורר גם אצלם התפעלות.

אות ח

הצדיק הוא השביל והצינור שמשפיע לכל העולם

ח. ויתן לך האלהים מטל השמים ומשמני הארץ וגו'. ובמדרש (בראשית רבה ס"ו, ב') לך בזכותך ובך הדבר תלוי, שמעתי ממורי זלה"ה פירוש הש"ס (ברכות י"ב ב) שיצאה בת קול כל העולם ניזון בשביל חנינא בני וחנינא בני די לו בקב חרובין מערב שבת לערב שבת, דרצה לומר 'בשביל' דהיינו שהוא עשה צינור ושביל להמשיך לכל העולם, וזהו שאמרו 'בשביל חנינא בני', היינו בשביל ובצינור שעשה הצדיק יסוד עולם דאחיד שמיא וארעא ועסוק תמיד לייחד עליונים ותחתונים ודרכו נשפע השפע, והוא עצמו די לו בקב חרובין ולכן הוא צינור ראוי שאינו נוטל השפע לעצמו וכל מהותו להעביר ולהשפיע לאחרים, ודברי פי חכם חן: (צפת פנת פרשת תרומה דף צ"ד ע"א)

כתב בהגהות 'מקור מים חיים' (הערה ה): עיין בכתר שם טוב דף ט' ע"ב שהביא כאן מאמר זה לשונו, וכל הבארות אשר חפרו בימי אברהם שהם צינור החסד והאהבה סתמום במות אברהם וכו' על כן ויחפור באר אחרת יראה פנימית ונקרא רחובות כי הרחיב ה' לנו, ופנימיות היראה נקרא רחובות, עיין שם.

והנה דברי כתר שם טוב הללו הם קיצור מספר תולדות יעקב יוסף פרשת תולדות דף כ"ד ע"ד ד"ה בפסוק וכל הבארות, שהאריך בדרוש זה, נראה שעלה

על דעת הרב בעל כתר שם טוב להעתיק מאמר זה בשם הבעש"ט ז"ל לפי שקודם תיבות הללו "ויחפור באר אחרת יראה פנימית וכו' נזכר שם בתולדות יעקב יוסף לשון זה" כמו ששמעתי ממורי ז"ל, וסבור היה בעל כתר שם טוב שזה קאי על דרוש הדכא, לכן העתיק הכל על שם הבעש"ט ז"ל, וכן בספר ליקוטים מהבעש"ט שנדפס כעת (והוא נדפס על פי כתב ידו של הרב כתר שם טוב ז"ל בעצמו שנמסר לידי בחורף שנת תרע"ז מאת כבוד קדושת רבינו אדמו"ר שליט"א האמרי אמת מגור), לשום עיני עליו, וראיתי שהוא עצם כתב ידו של בעל כתר שם טוב על פי דמיון כתב זה לכתב יד אור הגנוז לצדיקים שיטנו בידו) והעתיק שם מאמר זה בראש הספר מאמר ג' בזה הלשון, ויחפור באר אחרת יראה פנימית ונקרא רחובות כי הרחיב ה' לנו ופנימית היראה נקרא רחובות עד כאן לשונו.

וכיון שלא העתיק כאן ראשית הדרוש גם כן, מוכח מתוכו שהיה סבור שעל לשון זה הוא שהביא שם הרב תולדות יעקב יוסף לשון כמו ששמעתי ממורי ז"ל, אבל לבי אומר לי כי לא זו הדרך ולא זו העיר, כי המעיין שם בתולדות יעקב יוסף בסגנון לשונו רואה היטב שכל דרוש זה מתורה דלילה הוא ומה שהזכיר שם לשון כמו ששמעתי ממורי ז"ל לא קאי אדלמטה רק אדלמעלה שמתעורר השטן על ידי בכייה שמעוררים המוכיחים שלא לשם שמים, על זה הוא שהזכיר כמו ששמעתי ממורי, והוא זה המאמר על הפסוק היתה לי דמעתי לחם שהזכיר בספר תולדות יעקב יוסף פרשת קדושים דף ק"ג סוף ע"ד ודף ק"ד ריש ע"א, ואנכי העתקתי ממנו מאמר זה לקמן בפרשת קדושים אות י"ד, ומה שקיצר שם וכתב שחם ושלום גורם על ידי זה וכו' זה פירש כאן שגורם שמתעורר השטן רחמנא ליצלן, וזה נראה אצלי לאמת ברור, רק כיון שהרב בלקט אמרי פנינים סיים על זה כך שמעתי והעתיק על שם הבעש"ט בפירוש ששמעתי ממורי, לכן העתקתי ממנו, כך ראיתי להעיר בזה בעזרת ה'.

אות ט

הצינור אינו נהנה מהשפע אלא רוצה לחלק לכולם

ט. הריב' ש"ז ל' אמר פירוש הנמרא 'יצאה בת קול ואמרה כל העולם ניזון בשביל חנינא בני וחנינא בני די לו בקב חרובין מערב שבת לערב שבת', דהצדיק הוא כמו שביל וצינור הממשיך נוזלים, כן הוא על ידי מעשיו הקדושים ממשיך השפעות טובות לעולם, וכמו שהצינור אינו נהנה במה שעובר עליו, כן הצדיק אין רצונו וחפצו כי אם להשפיע לכל באי העולם, וזהו הבת קול כל העולם ניזון בשביל, פירוש, בצינור שעושה חנינא בני, והוא כמו השביל והצינור שאין חפץ בטובת עצמו, ומסתפק במועט ודי לו בקב חרובין וכו', ודברי פי חכם חן:

(עבודת ישראל בליקוטים ד"ה ר' חנינא בני)

אבי שושלתא קדישא הרה"ק רבי יצחק אייזיק מסאפרין זי"ע (פרק ב)

תולדותיו של צדיק

חמשה ארזים נטע רבי יצחק אייזיק בישראל, ארזי הלבנון ואדירי התורה והקדושה, אשר מהם יצאו תורה ואורה במשך דורות רבים לאחינו בני ישראל בגלות פולין, גליציה, הונגריה ורומניה, והם:

- א) רביה"ק **רבי צבי הירש מזידיטשוב**, בכור האחים, מורם ומדריכם בעבודת הבורא.
- ב) הרה"ק **רבי משה מסאמבור**.
- ג) רביה"ק **רבי אלכסנדר סענדר מקאמארנא**, הוא אבי בית קאמארנא.
- ד) הרה"ק **רבי ישכר דוב בעריש מזידיטשוב**, אביו של הרה"ק רבי יצחק אייזיק מזידיטשוב.
- ה) הרה"ק **רבי ליפא מסאמבור**, שנקטף בעלומיו. וגם בת יחידה בשם פערל גיטל.

במסלה נעלה

אף זוגתו מרת הינדא התנהגה כצדקנית גמורה. החמירה עם עצמה לקיים "תיקון חצות" בכל לילה וזירזה גם את ילדיה הקטנים לקום משנתם, ולישב עמה על הקרקע בשעת אמירת התיקון.

הילדים הקטנים היו בוכים מרה בלילה על שנאלצו להקיץ בשנתם, אך הצדקנית היתה כובשת רחמי אם כדי להרגילם משחר ילדותם בדרך טובים.

אמם הצדקנית מרת הינדא ע"ה היתה מתפארת ומתברכת בחמשת בניה הצדיקים, והיתה מאושרת בהם. בערוב ימיה שמעה פעם את בעלה הצדיק רבי יצחק אייזיק שאנחה עמוקה נעקרת מלבו, שאלה אותו מדוע נאנח, ויען לה: הנה כבר זקנו ואנו עניים ממעט, ובמה נעלה לעלמא דקשוט? השיבה לו הצדקנית: במסלה נעלה! בזכות חמשת בנינו הקדושים ששמותיהם נרמזו בתיבת "במסלה", והם: ב'עריש, מ'שה, ס'ענדר, ל'יפא, ה'ירש. רבינו רבי יצחק אייזיק מסאפרין זצ"ל נתבקש לשיבה של מעלה ב' באדר תק"ס. זוגתו הצדקת מרת הינדא נפטרה כ"ז בטבת תקע"ו.

מרביתו. השיב לו הפריץ, שמאחר והיהודי החוכר אצלו זה שנים רבות נאמן לו ומקובל עליו כישר בכל דרכיו, אין זו מן המידה לנשלו מעל נחלתו, עד שיברר אתו אם אין גם הוא מוכן להוסיף לו כסכום הזה על דמי החכירה.

הלך הפריץ אל רבינו ודרש ממנו הוספה, חקר ודרש מפיו לשיעור ההכנסה שהוא מקבל מבית המזיגה וממס הדרכים כאחד. מה מאוד נשתומם הפריץ כשהוגד לו שיעור ההכנסה והוא זעום למדי. כיון שרבינו הצדיק בכל דרכיו היה נאמן לו, שאלו הפריץ בפליאה: איך זה יתכן הרי לפי השמועה מחלק כבודו ממון לצדקה מדי שנה בשנה למעלה משיעור הכנסותיו - ואם כך, הכסף מניין? ענה ואמר לו רבינו: באמונה, אדוני הפריץ, שמימי לא הוצאתי דברי שקר מפי ואף לך איני משקר, חס ושלום. ואשר לכספי הצדקה שאני מפזר, בוא עמי, אדוני, ואראה לך.

הוא הכניס את הפריץ לבית המזיגה והצביע על חבית היי"ש שמעבר לדלפק, ובה כלי מדידה המורה על שיעור חוזק היי"ש. בדקו ומצאו לפי הכלי שהחוזק הוא כדי מאה אחוז ספירט נקי. מה מאוד נשתומם הפריץ כשראה שרבינו נוטל חצי כ"י"ש ומוזגו בחצי כד מים ולפי כלי המדידה נמצא שאף הכד הממוזג מכיל ספירט נקי של מאה אחוז. מיד הודה לו הפריץ שהוא רואה כי צדיק גדול הנהו, והברכה שורה במעשי ידיו, ושוב לא תבע ממנו הוספה על דמי החכירה.

בצל רבו

רבינו רבי יצחק אייזיק, שהיה חסיד של החוזה מלובלין והיה נוסע אליו לעתים תכופות, נחשב בעיני רבו כאחד מתלמידיו הותיקים.

חסידים מספרים שרבו החוזה הלבישו פעם בשבת קודש במו ידיו חלוק לבן, כפי שהיה נוהג רק ביחידיו סגולה אשר בין תלמידיו הותיקים.

חכם הרזים

מאז נתפרסם רבינו כחכם בתורת החשבון, ושמו זה הלך לפניו למרחקים, עד שרבים מן הפריצים הביאו לפניו כל דבר חשבון הקשה בעיניהם, והוא הצליח לסדר כל ענין על בוריו.

הצלחה גוררת הצלחה. כיון שהשם יתברך נתן את חנו בעיני אדוני הכפרים, נמצא אחד מהם שהציע לפניו את חכירת "מכס הדרכים" באותה סביבה, היינו לקבל דמי מעבר מכל עגלה העומדת לעבור בשטח זה. רבינו, שהיה מתמיד גדול בתורה, נמנע מלעסוק בעצמו בעבודה זו, אלא הפקידה בידי איש מהימן וציוה עליו לגבות את המס המלא מכל שאינו בן ברית, אך כל יהודי המושך בעגלה ישלח אליו לתהות על קנקנו, שמה עני הוא ואין ידו משגת לשלם את המס והוא ינהג בהם לפנים משורת הדין, ורבינו לא רק ששיחררם מתשלום המס אלא שהיה גם טורח עבורם ומאכילם והשקם ונותן להם נדבה בעין יפה.

הקול יצא בסביבה שיש שבר בכפר סאפרין בבית רבינו, ורבים מן העניים והאביונים וסתם יהודים נצרכים עקפו במסעם כמה וכמה דרכים ושבילים והגיעו לכפר סאפרין, כדי לזכות שם באכילה, שתיה ולינה בתוספת נדבה ביד רחבה. ולא היה יהודי שנכנס רעב לביתו של רבי יצחק אייזיק ולא יצא שבע.

מעשי ידיו אמת ומשפט

אגדות הודו וסיפורים נפלאים לרוב מסופרים על רבינו בהלו נר ההצלחה בחסד ההשגחה על ראשו. והרי אחד מהם, שחוט של תום האמונה משוך עליו. כיון שיצא לו שם כבעל צדקה גדול, המפזר ממון רב לכל מבקש, נסתבר לרבים שרבינו בודאי מרויח הון תועפות מבית המזיגה וממס דרכים.

נמצא יהודי אחד שנתקנא בעשרו של רבינו והלך אצל הפריץ להציע לו סכום גדול יותר ממה שהיה מקבל

ידידים רוממוך בשידה קדמוך

בגיל דומן נעלה כסא דברכתא בשמחה השדויה במעון ידיו, וקשור בעבותות אהבה אל ממלכת בתקאמארנא, אצ"ל של יראת שמים, רב דפעלים לחורה ולידיה נאמן במסירתו לנ"ק רבינו שליט"א, מוסד בכל מידה נכונה שמו מפארים

הרבני החסיד הנגיד המפואר כש"ת

מוה"ד משה יוסף שווארץ שליט"א

ואתו עמו נשדר לן סדמא מעלייתא אל מרחוה דנעלה, קר שבערבין, איש האשכולות, ידיו עו רבות בשנים, צנא מלא ספרא, וקשור אל כ"ק מרן אדמו"ר שליט"א בחבלי נועם, נדע למשגב בישראל

הגאון החסיד המפ"ח כש"ת

מוה"ד קלמן יהונתן שטערן שליט"א

לדגל עו חוזה השדויה באהלם, בנישואי הוחן המפולג שמואל צבי עב"ג הבלה התת"ר

ואלץ מיליא ידון ולקיעיא, נעטר לון סדרין במילין קידין בכסא דברכתא מהיכל הברכה ואוצ"ל החיים, שיכח לדאות ממנו ומכל יוצ"ח רוב נחת דקדושה במסילות רבותיו צדיקי עולם

ישמח משה במתנת חלקו

בגיל דומן ובהתנגשות נלבבה, ליכט הומה בקול צהלה, בשמחה הגדולה השדויה במעון ידיו, מסוד בכל לב ונפש דפצה אל רבינו רעיא מדימנא כ"ק מרן אדמו"ר שליט"א, וקשור בעבותות אהבה, אל ממלכת בתקאמארנא, רב דפעלים לחורה ולידיה, שמו מפארים בכל מיני תודלה

הרבני הנגיד הדב החסיד המפואר

כש"ת מוה"ד משה פאשקעם שליט"א

פטרון הוצאת ספרי כ"ק מרן אדמו"ר שליט"א

לדגל עו חוזה השדויה באהלו, בת ד' שמחה במעונו, כובעם בני יניק ודכים

הב' מרדכי יחזקאל נ"י

לטיעם על תורה ומצוות

נעטר לון סדרין במילין קידין בכסא דברכתא מהיכל הברכה ואוצ"ל החיים, שיכח לדאות ממנו ומכל יוצ"ח רוב נחת דקדושה במסילות רבותיו צדיקי עולם

"בכח אמונה שלימה יכולין להפוך העין לזהב, וכל הטבעיים לשנות אותם, וזה הדרך נקל להעלות אף הפחות שבפחותים."

ניצוצי אש

מאוצר תורתם של רבותינו הקדושים